

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบหน้าดินสถาปัตยกรรมนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- เพื่อศึกษารูปแบบหน้าดินในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น
- เพื่อสร้างรูปแบบหน้าดินที่จะพัฒนาต่อไป โดยมุ่งหวังที่จะเผยแพร่ศิลป์-หัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้
- เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมการประกอบอาชีพปืนหน้าดินอย่างลับๆ ไป

#### กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคัดเลือกประชากร โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มผู้ประกอบการ มีอยู่ในปัจจุบัน 3 ครัวเรือน
- กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้าน กือ ตำบลลสทิงหน้าดิน หมู่ 4 โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 77 ครัวเรือน
- กลุ่มนบุคคลทั่วไป โดยสุ่มจากประชากรที่อยู่ในเขตจังหวัดสงขลา จำนวนเป็นสองเท่าของกลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้าน รวม 154 ราย
- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ดังนี้
  - ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม จำนวน 2 ท่าน
  - ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน
  - ผู้เชี่ยวชาญด้านปฏิบัติ จำนวน 3 ท่าน

#### เครื่องมือที่ใช้

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นเป็นสองลักษณะ กือ

- สร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา รูปแบบ หน้าดินในอดีตและปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนการอนุรักษ์ โดยจัดทำเป็น 3 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ประกอบการ  
 ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้อาศัยในหมู่บ้าน  
 ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์บุคคลทั่วไป

ซึ่งแต่ละชุดจะประกอบด้วยคำถามแบบป้ายปี คและป้ายเปิด โดยแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 และ 2 มีจำนวน 20 ข้อ และแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 มี 15 ข้อ

2. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นรูปแบบหน้าตินสทิงหน้าต้อ โดยมีลักษณะเป็นภาพร่างรูปแบบหน้าตินที่ผู้วิจัยได้ออกแบบ จำนวน 8 แบบ ตามหลักการออกแบบสม-พسانกับรูปแบบเดิม พร้อมทั้งคำอธิบายแนวคิด วิธีการ ประโยชน์ใช้สอย สำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือกแบบและคำถามป้ายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะ หรือข้อควรปรับปรุงแก้ไข

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. นำผลจากแบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ชุด มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเป็นร้อยละ ตามประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องคำถามออกแบบมาในรูปแบบของตารางและความเรียง

2. นำผลจากการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ มาสรุปผลวิเคราะห์ประเด็นเห็นด้วย และไม่เห็นด้วย พร้อมกับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน ในรูปแบบของความเรียง

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้เป็น 4 ตอน ดังนี้

#### ตอนที่ 1 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ สรุปผลได้ดังนี้

กลุ่มผู้ประกอบการที่ลงเหลืออยู่ในปัจจุบันมีเพียง 3 ราย ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป โดยเริ่มประกอบอาชีพปั้นหม้อเป็นเวลา 20 ปี ขึ้นไปทั้งสิ้น รายได้เฉลี่ยในแต่ละวันอยู่ในช่วง 100 - 500 บาท ขึ้นอยู่กับปริมาณงานและคินที่จะใช้ปั้น และจะผลิตได้วันละ 40 ใบ ขึ้นไป

ส่วนหม้อคินที่จำหน่ายได้มากที่สุด คือ หม้อต้มยาส猛ไฟ และรองลงมา คือ เพลิง สำหรับหม้ออื่น ๆ จำหน่ายได้บ้างตามแต่ลูกค้าจะสั่ง และสามารถจำหน่ายได้ทุก

## ขนาด

- ในอดีตมีการปั้นหม้อทุกรูปแบบ เพื่อการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน คือ  
 หม้อข้าว เพื่อประโยชน์ใช้หุงข้าว อาบน้ำคพ และทำน้ำมนต์  
 หม้อต้มยาสมุนไพร เพื่อประโยชน์ใช้ต้มยานิคต่าง ๆ  
 หม้อแกง เพื่อประโยชน์ใช้ประกอบอาหารประเภทแกงชนิดต่าง ๆ  
 เพลสنج เพื่อประโยชน์ใช้ใส่น้ำ หรือ ตักน้ำ และต้มยา  
 สาวด เพื่อประโยชน์ใช้หุงข้าวเหนียว และใช้ในพิธีแต่งงาน

ส่วนในปัจจุบัน มีเพียง 1 ราย ที่ยังทำหม้อดินทั้ง 4 รูปแบบอยู่อีกหนึ่งราย ไม่ได้  
 ทำสาวด และรายสุดท้ายทำเฉพาะหม้อต้มยาสมุนไพรกับเพลสنجเท่านั้น โดยจะนำหม้อมา  
 คัดแปลงเป็นรูปกาแทน สำหรับลักษณะของ漉漉ลายยังคงใช้漉漉ลายและวิธีการแบบเดิม  
 อยู่ รวมทั้งการเผาเกียยคงใช้วิธีการเดิม ซึ่งเตาที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันมีเพียง 3 เตา เป็น  
 เตาแบบยืน 2 เตา และเตาอนอิก 1 เตา นอกจากนี้มีอยู่ 2 ราย ที่ใช้เครื่องทุ่นแรง  
 ในการผลิต คือ แบนหมุนไฟฟ้า และเครื่องนวดดิน

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนผู้ประกอบการมีเพียงหน่วยงานเดียว คือ ศูนย์  
 ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคใต้ แต่มีอยู่ 1 ราย ที่ไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด  
 เลย และการประกอบอาชีพปั้นหม้อในปัจจุบัน มีปัญหาหลายประการ คือ

1. ปัญหาหาแหล่งวัสดุคุณภาพ
2. ปัญหาต้นทุนราคาแพง
3. ปัญหาขาดแคลน - อุปกรณ์ในการทำ
4. ปัญหาขาดเครื่องอิเล็กทรอนิกส์
5. ปัญหาขาดคนรับซื้อต่อในการทำ
6. ปัญหาอุบัติเหตุและข่าวบ้านไม่เห็นความสำคัญของอาชีพนี้
7. ปัญหาขาดคนรับซื้อต่อ
8. ปัญหาขาดหน่วยงานสนับสนุนและการสนับสนุนไม่จริงจัง
9. ไม่สามารถผลิตงานตามที่ลูกค้าต้องการได้

แต่ที่น่าสนใจ คือ ผู้ประกอบการทั้ง 3 ราย ไม่มีปัญหารือเรื่องรายได้น้อยเลย และ  
 สิ่งที่ผู้ประกอบการต้องการให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนช่วยสนับสนุน คือ

1. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องแหล่งวัตถุคิบ
2. ช่วยเรื่องทุนถูมีในการลงทุน
3. ช่วยเหลือด้านพื้นที่การผลิตและการตลาด
4. ช่วยจัดหาผู้ที่จะแนะนำทางด้านการปรับปรุงรูปแบบ

## ตอนที่ 2 ผลกระทบการสัมภาษณ์ผู้อาศัยในหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างผู้อาศัยในหมู่บ้าน 77 ครัวเรือน ผลกระทบการสัมภาษณ์พ่อจะสรุปได้ดังนี้

### 1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

**1.1 เพศ อายุ สูนิล่านา** กลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นเพศชาย ร้อยละ 29.87 ที่เหลือเป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.13 ซึ่งอยู่ในระดับอายุ 60 - 79 ปี ถึง ร้อยละ 46.75 รองลงมาอยู่ในระดับอายุ 40 - 59 ปี ร้อยละ 27.29 ระดับอายุ 20 - 29 ปี ร้อยละ 18.18 และ ระดับอายุ 80 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 7.80 โดยส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านทิพย์มน้อย ร้อยละ 94.81 ที่เหลือบ้านมาจากที่อื่นเพียง ร้อยละ 5.19

**1.2 ระยะเวลา สาเหตุ ที่เดิกอาชีพ** กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้านเป็นเวลา 20 ปี ขึ้นไป มีถึง ร้อยละ 81.82 และเคยประกอบอาชีพปั้นหม้อเกินกว่ากึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 55.84 ส่วนสาเหตุที่ทำให้เดิกอาชีพปั้นหม้อ สาเหตุหลัก คือ ขาดคนทำ/ขาดคนรับซ่อมต่อ ร้อยละ 31.25 สาเหตุรองลงมา คือ วัตถุคิบหายาก ไม่สะดวกต่อการทำ ร้อยละ 26.04 สาเหตุเพราะอาชีพปั้นหม้อรายได้น้อย ร้อยละ 13.54 และอาชีพอื่นรายได้ดีกว่า ร้อยละ 11.46 นอกจากนี้จากนั้นก็จะเป็นสาเหตุอื่น ๆ เช่น ไม่มีวัตถุคิบ สุขภาพไม่แข็งแรง ทำแล้วขาหูน และ ไม่มีตلامารองรับ

**1.3 ประเภทและขนาดที่ใช้** กลุ่มตัวอย่างผู้อาศัยในหมู่บ้านที่เคยใช้หม้อคิน สถาปัตย์มนิจานวน ร้อยละ 55.84 และประเภทของหม้อคินที่ใช้มาก คือ หม้อต้มยาสมุนไพร และเหล็ก ในอัตราส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 26.34 รองลงมา คือ หม้อข้าว ร้อยละ 19.20 ถ้วย ร้อยละ 15.62 และหม้อแกง ร้อยละ 12.50 ตามลำดับ และขนาดที่ใช้จะนิยมขนาดกลางมากที่สุด คือ ร้อยละ 41.90 ที่เหลือเป็นขนาดเล็ก ร้อยละ 31.08 ขนาดใหญ่ ร้อยละ 27.02

## 2. การอนุรักษ์

**2.1 การอนุรักษ์ความถ่าย สำหรับลวดลายที่ขอบมากที่สุด คือ ลายคิวนาง อัญ ในระดับ 25.12 รองลงมา คือ ลายก้านจากหรือลายก้านมะพร้าวคู่ ร้อยละ 16.28 ลาย ก้านจากหรือลายก้านมะพร้าวคู่ ร้อยละ 12.10 นอกจากนี้จะเป็นลายลูกแก้วใหญ่ ลายก้านແย়ে และลายอื่น ๆ ในอัตราส่วนที่คลาดลั่นกันไป ดังแสดงไว้ในตารางที่ 17 โดยที่ ทุกคนลงความเห็นว่าควรจะอนุรักษ์ลวดลายเดิมไว้ เพราะลวดลายเดิมสวยงาม และเป็นลายที่ เรียนง่าย ดูแล้วมีลักษณะเด่นชัดดี ซึ่งลายที่เห็นว่าควรอนุรักษ์มากที่สุด คือ ลายคิวนาง มีถึง ร้อยละ 43.18 รองลงมา คือ ลายก้านจากหรือลายก้านมะพร้าวคู่ ร้อยละ 36.36 และ ลายลูกแก้วใหญ่ ร้อยละ 20.46 ตามลำดับ**

**2.2 การอนุรักษ์การปืนหม้อดินสหิงหม้อ กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้านทุกคน เห็นด้วยว่าควรจะมีการอนุรักษ์การปืนหม้อดินสหิงหม้อต่อไป โดยต้องการให้มีการปืน หม้อประเภทเหล็กมากที่สุด คือ ร้อยละ 31.76 รองลงมา คือ หม้อหุงข้าว/หม้อต้มยา สมุนไพร ร้อยละ 26.47 สาด ร้อยละ 12.94 ประเภทอื่น ๆ เช่น ของเล่น กระปุกออมสิน ร้อยละ 17.65 และหม้อแกง ร้อยละ 11.18 ตามลำดับ**

## 3. ประโยชน์ของการใช้งาน

**3.1 ประโยชน์ของรูปแบบหม้อดินสหิงหม้อ ประโยชน์ที่ใช้งานมากที่สุด คือ ใช้ต้มยาสมุนไพร ร้อยละ 26.97 รองลงมา คือ ใช้หุงต้มประกอบอาหาร ใส่น้ำ ใส่ข้น ร้อยละ 19.66 ใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง ร้อยละ 14.04 ใช้เป็นอุปกรณ์ในการละเล่น ร้อยละ 11.24 และประโยชน์อื่น ๆ เช่น เป็นของชำร่วย ใช้เป็นกระถางปลูกต้นไม้ ร้อยละ 8.43 ตามลำดับ**

**3.2 ประโยชน์ของหม้อดินต่อผู้ประกอบการหรือชุมชน กลุ่มผู้อาศัยใน หมู่บ้านเห็นว่าประโยชน์ที่จะได้สูงสุดจากการทำหม้อดิน คือ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ หลักและรายได้เสริม ร้อยละ 45.91 รองลงมา คือ การได้นำหม้อดินมาใช้ในครัวเรือน ร้อยละ 42.86 การได้รู้จักวิธีการทำหม้อดิน ร้อยละ 7.14 และการนำหม้อดินมาคัดแปลง เป็นเครื่องประดับตกแต่งบ้าน ร้อยละ 4.09 ตามลำดับ**

#### **4. ผลกระทบและหน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุน**

**4.1 ผลกระทบจากการทำม้อดิน** จากการสัมภาษณ์พบว่า ผลกระทบจากการทำม้อดินก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ หลายด้าน คือ ปัญหารื่องคินและสถานที่เผา ร้อยละ 53.85 ปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชน ร้อยละ 29.23 และปัญหามลภาวะเป็นพิษ ร้อยละ 16.92 ตามลำดับ

**4.2 หน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุน** จากปัญหาต่าง ๆ ทำให้กลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้านมองเห็นว่าหน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุนควรจะเป็นหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน เช่น อำเภอ พัฒนาการอำเภอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กลุ่มออมทรัพย์ตำบล หรือบริษัทที่จะช่วยในการคลาด เป็นต้น

#### **5. ข้อเสนอแนะ**

ผู้อาศัยในหมู่บ้านได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นประเด็นสำคัญ ๆ 4 ประเด็นคือยกน้ำหนักให้รุ่นลูกหลานอนุรักษ์สืบต่อ กันไป ร้อยละ 42.25 ให้ผู้เกี่ยวข้องจัดหาดินในการปืนหม้อให้เพียงพอ ร้อยละ 28.17 ให้มีการประดิษฐ์รูปทรงและลวดลายที่แปลกใหม่ ขึ้นบ้าง ร้อยละ 23.95 และอย่างให้มีมาตรการรองรับมากกว่าเดิม ร้อยละ 5.63 ตามลำดับ

#### **ตอนที่ 3 ผลกระทบและการสัมภาษณ์บุคคลทั่วไป**

##### **1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป**

ผู้วัยได้สูงสัมภาษณ์บุคคลทั่วไปจำนวนเป็นสองเท่าของกลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้าน คือ 154 ราย สรุปผลได้ดังนี้

**1.1 เพศ อายุ** กลุ่มที่สัมภาษณ์เป็นเพศชายและเพศหญิงเท่ากัน คือ ร้อยละ 50 โดยอยู่ในระดับอายุ 21 - 30 ปี มากที่สุดถึง ร้อยละ 74.03 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 11.69 อายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 7.14 อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 5.84 และอายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 1.30

**1.2 การใช้งาน** จากการสัมภาษณ์พบว่า ร้อยละ 79.22 รู้จักหม้อดินสหิงหม้อ และเคยใช้งาน ร้อยละ 59.74 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 40.26 ไม่เคยใช้หม้อดินมาก่อน

**1.3 ประเภท** ประเภทของหม้อดินที่นิยมใช้มากที่สุด คือ หม้อต้มยาสูนไฟร้อน เป็น ร้อยละ 45.26 รองลงมา คือ เมล็ด ร้อยละ 24.21 หม้อข้าว ร้อยละ 15.26 สวด ร้อยละ 10.53 และหม้อแกง ร้อยละ 4.74 ตามลำดับ

**1.4 ขนาด สำหรับขนาดของหม้อคินที่นิยมมากที่สุด คือ ขนาดกลางมากถึงร้อยละ 64.29 ส่วนขนาดเล็ก ร้อยละ 19.48 ขนาดใหญ่ ร้อยละ 5.19 และไม่แสดงความคิดเห็น ร้อยละ 11.04**

**1.5 ลักษณะ ลักษณะลวดลายหม้อคินสหิงหม้อส่วนใหญ่จะเป็นที่รูจักกัน แพร์หลาย และลายที่ขอบมากที่สุด คือ ลายประดิษฐ์ ร้อยละ 14.39 รองลงมา คือ ลายคื่นนาง และลายดอกพิกุล ร้อยละ 12.68 ส่วนลายอื่น ๆ จะมีความชอบอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน โดยให้เหตุผลที่ชอบ เพราะลวดลายอ่อนช้อยสวยงาม มีลักษณะเรียบง่าย และมีเส้นโค้งดงงามถูกเป็นธรรมชาติคือ**

## **2. การอนุรักษ์**

**2.1 การอนุรักษ์ลวดลาย กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 95.45 เห็นด้วยว่าควรมีการอนุรักษ์ลวดลายคิมไว้ โดยลวดลายที่เห็นควรอนุรักษ์มากที่สุด คือ ลายอื่น ๆ ร้อยละ 38.71 ลายประดิษฐ์ ร้อยละ 26.88 ลายถูกแก้วใหญ่ ร้อยละ 20.43 และลายดอกพิกุล ร้อยละ 13.98 ตามลำดับ โดยให้เหตุผลว่า เป็นลวดลายที่เก่าแก่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ดูซับซ้อนแต่เรียบง่าย และมีความงดงาม**

**2.2 การอนุรักษ์การปั้นหม้อคินสหิงหม้อ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนต้องการให้มีการอนุรักษ์การปั้นหม้อคินสหิงหม้อต่อไป โดยให้เหตุผลว่า จะได้เป็นเอกลักษณ์ให้คนรุ่นหลังได้รีนชน และเป็นการเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งหม้อที่ต้องการให้ปั้นมากที่สุด คือ หม้อข้าว / ต้มยาสมุนไพร ร้อยละ 36.58 รองลงมา คือ เพสัง ร้อยละ 29.88 สาค ร้อยละ 14.94 หม้อแกง ร้อยละ 14.33 และอื่น ๆ เช่น แจกัน หรือ กระปุกออมสิน ร้อยละ 4.27 ตามลำดับ**

## **3. ประโยชน์ของการใช้งาน**

กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เห็นว่าประโยชน์ของรูปแบบหม้อคินสหิงหม้อ ร้อยละ 26.56 น่าจะใช้ต้มยาสมุนไพร นอกจากนี้ ใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง ร้อยละ 22.74 ใช้ใส่ผ้า ร้อยละ 20.92 ใช้หุงต้มประกอบอาหารเหมือนเดิม ร้อยละ 14.69 ใช้เป็นอุปกรณ์ในการลอกเปลือก 11.87 และใช้ประโยชน์อื่น ๆ เช่น ปลูกต้นไม้ เป็นของที่ระลึก หรือ เป็นแจกันใส่คอกไม้ริบ ร้อยละ 3.22

#### 4. การปรับปรุงหรือหัตนารูปแบบ

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าสิ่งที่น่าจะปรับปรุงหรือพัฒนามากที่สุด คือ ด้าน รูปร่าง-รูปทรง ร้อยละ 40.28 ด้านลวดลาย ร้อยละ 36.94 ด้านขนาด ร้อยละ 17.22 และด้าน อื่น ๆ เช่น สีสัน ความทนทาน ประโยชน์ใช้สอย และคุณภาพอีก ร้อยละ 5.56 ตามลำดับ

#### 5. หน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุน

กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เห็นว่าหน่วยงานที่ควรให้การสนับสนุนการทำ หม้อดินสหิงหม้อ คือ หน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 67.36 เช่น หน่วยงาน อบต. กรมศิลปากร กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ สถาบันทักษิณคดีศึกษา และสถาบันส่งเสริมและพัฒนา แรงงาน เป็นต้น ส่วนหน่วยงานของเอกชนอยู่ในระดับ ร้อยละ 29.01 และหน่วยงาน อื่น ๆ ซึ่งไม่ได้ระบุชื่อหน่วยงานอีก ร้อยละ 3.63

#### 6. ข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์ผู้ไม่แสดงความคิดเห็นถึง ร้อยละ 75 ส่วนที่เหลือมีข้อ- เสนอแนะที่แตกต่างกัน ดังนี้

6.1 อย่างให้คนรุ่นหลังช่วยอนุรักษ์กันต่อไป

6.2 ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการปั้นหม้อดินให้มีชื่อเสียงจนเป็น เอกลักษณ์ของจังหวัดสงขลา

6.3 ควรมีการคัดแปลงรูปทรงและลวดลายใหม่ ๆ บ้าง

6.4 ควรมีการส่งเสริมทางด้านการตลาด

6.5 ควรทำให้มีความทนทานกว่าเดิม

#### ตอนที่ 4 สรุปผลจากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน ได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบ ต่าง ๆ ดังนี้

แบบที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม คือ

1. หุ้นบริเวณคอภายนะควรเพิ่มขนาดให้ใหญ่กว่าเดิมเพื่อความคงทน
2. ลวดลายควรให้มีการยืดหยุ่นได้ เช่น มีการสลับตำแหน่งของลวดลาย เป็นต้น
3. ถ้าจะใช้เป็นกระถางควรเจาะรูตรงกลางกับภายนะสำหรับระบายน้ำ แต่มีอยู่

ท่านหนึ่งเห็นว่าการนำมาร่างเป็นกระดาษไม่เหมาะสม เพราะตรงกับตัวภูษานะจะโถงออก ไม่สะดวกต่อการเปลี่ยนคืน

4. หากเพิ่มเตาถ่านเด็ก ๆ แบบอั้งโล่ และขัดผิวน้ำอภัยในให้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกด้าน คือ ใช้เป็นหม้อไฟตั้งโต๊ะอาหาร

แบบที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. จะต้องคำนึงถึงความแข็งแรงของหูจับ

2. ควรมีการออกแบบลวดลายฉลุให้หลากหลายและมีคุณภาพ ให้ความงาม

เหมาะสม

3. ลวดลายฉลุบางครั้งอาจจะมีปัญหาเวลาเผา ลายอาจจะแตกหรือร้าวได้

4. เพิ่มประโยชน์การใช้งานเป็นอ่างล้างหน้า โดยการปรับขนาดให้เหมาะสม และเพิ่มขาตั้ง

แบบที่ 3 มีผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่าน ที่ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยให้เหตุผลว่า เป็นรูปแบบที่ต้องอาศัยขั้นตอนการผลิตหลายขั้นตอนและใช้ต้นทุนในการผลิตสูง ส่วนอีก 7 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. วัสดุที่ใช้รัดคงและถูกตัวภูษานะสามารถใช้วัสดุอื่นแทนเชือกได้ เช่น ห่วง เป็นต้น

2. ขาตั้งควรเป็นขาตันเผา และอาจจะมีลายฉลุเพิ่มเติมเพื่อความสวยงาม แต่ในส่วนของผู้ประกอบการมีความเห็นว่าขาตั้งไม่ควรทำด้วยดินเผา เพราะจะหักง่าย

3. ควรจะปรับความสูงของหม้อเพื่อไม่ต้องใช้ขาเหล็ก เพื่อที่ผู้ประกอบการจะได้ผลิตได้ง่าย และลดต้นทุนการผลิต

4. ฝาปิดควรอนุรักษ์รูปแบบเดิม

แบบที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ควรมีการปรับเปลี่ยนลวดลายให้เปลี่ยนจากเดิม เช่น ทำเป็นลายฉลุ หรือหัววี การเคลือบ เจียนสี หรือเจียนเป็นตัวอักษรที่มีความหมาย เป็นต้น

2. ส่วนบนที่ใช้แขวนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างเป็นลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้

## เกิดรูปแบบที่หลากหลาย

**แบบที่ 5** ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ควรปรับสัดส่วนให้สูงขึ้นและลดส่วนฐานให้แคบกว่าเดิม เพื่อให้รูปร่างกระชับขึ้น

2. การใช้เชือกรัดอาจทำให้ยุ่งยากในการผลิต

3. ควรมีการเคลือบผิวให้ดูสวยงาม

4. เพิ่มประโยชน์การใช้งานเป็นกระถางรูปเกี้ยวดี

**แบบที่ 6** ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ส่วนของปากหม้อควรจะอนุรักษ์รูปแบบเดิม แต่อาจจะยืดส่วนของคอหม้อให้สูงขึ้น

2. ลักษณะของตัวถ้วยควรจะมีการลดความลึกให้เหมาะสมกับรูปทรง

3. บริเวณก้นหม้อไม่ควรมีลักษณะโค้งเหมือนแบบเดิม เพราะอาจทำให้ลืมแตกง่าย น้ำจะปรับเป็นก้นแบบราบ หรือ ให้มีลักษณะโค้งขึ้น หรือทำเป็นหมอนรองรับแทน จะทำให้การตักอาหารมีความมั่นคงขึ้น

4. เพิ่มประโยชน์การใช้งานเป็นกระถางปลูกกล้วยไม้สกุลหวาย

**แบบที่ 7** มีผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่าน ที่ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยให้เหตุผลว่า เป็นรูปแบบที่ต้องอาศัยการผลิตหลายขั้นตอนและใช้ต้นทุนในการผลิตสูง ส่วนอีก 7 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. ควรปรับปรุงรูปร่างภาชนะให้สูงขึ้น เพื่อเลื่ยงการใช้ขาตั้ง จะได้เป็นงานหัตถกรรมของชาวบ้านล้วน ๆ

2. หากใช้ขาตั้งควรเพิ่มขาให้เป็น 4 ขา เพราะต้องรับน้ำหนักปริมาณของน้ำที่อยู่ในภาชนะด้วย จะทำให้การใช้งานมีความแข็งแรงขึ้น

3. อาจจะออกแบบให้มีขนาดเด็กด้วย เพราะจะให้ความรู้สึกที่น่ารักและสวยงาม

**แบบที่ 8** ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่าน เห็นด้วยกับรูปแบบใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

**1. ควรระวังเรื่องลายฉลุอย่างให้มากจนเกินไป เพราะจะทำให้กลืนของเครื่องหอนระเหยร้าว**

- 2. ลดลายครัวมีการเย็บหยักตามความเหมาะสม**
- 3. วัสดุที่ใช้แขวนควรเป็นวัสดุชนิดอื่น ๆ ด้วย**
- 4. ควรมีการตรวจสอบความต้องการของตลาดรองรับด้วย**

**อภิปรายผล**

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบข้อมูลที่จะส่งผลต่อการพัฒนาอาชีพการปั้นหม้อบ้านสหิงหม้อ ในประเด็นใหญ่ ๆ 3 ประเด็น ดังนี้

**1. การอนุรักษ์**

ผลจากการวิจัย พนว่า บุคลากรส่วนใหญ่เห็นว่า การปั้นหม้อคินสหิงหม้อแต่เดิมมีเอกลักษณ์เฉพาะครัวค่าแก่การอนุรักษ์ โดยพิจารณาจากประเด็นย่อยดังต่อไปนี้

**1.1 รูปแบบหม้อดิน**

รูปแบบของหม้อคินตั้งแต่อดีตที่คงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน ยังคงมีครบถ้วน 4 รูปแบบ คือ หม้อข้าวหรือหม้อต้มยำสมุนไพร หม้อแกง เพลัง และ สาด ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าหม้อที่นิยมใช้มากที่สุด คือ หม้อข้าว หรือ หม้อต้มยำสมุนไพร โดยจะเน้นประโยชน์ในการต้มยามากกว่าหุงข้าว ทั้งนี้ เป็นเพาะกรรมวิธีในการหุงข้าวแบบเดิม ไม่สะดวกและล่าช้าสู่การหุงข้าวด้วยหม้อไฟฟ้าแบบสมัยใหม่ได้ แต่กรรมวิธีในการต้มยำส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อว่าการต้มยาด้วยภาชนะดินเผาจะทำให้ได้ยาที่มีคุณภาพไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย จึงทำให้หม้อต้มยำสมุนไพรคงเป็นที่นิยมของห้องตลาดและผู้ประกอบการสามารถผลิตออกจำหน่ายได้ตลาดทั้งปี ส่วนเพลัง จะพบมากในกลุ่มผู้อาศัยในหมู่บ้าน เพราะคงซื้อหาสะดวกและน้ำที่ใส่จะเย็นน่าดื่ม แต่ในสังคมเมืองไม่ค่อยจะนิยมใช้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ไม่สะดวกในการซื้อหาและความคงทนคงสูงภานะที่ทำด้วยอุปกรณ์นิยมหรือพลาสติกไม่ได้ สำหรับหม้อรูปแบบอื่น ก็มีการผลิตบ้างเป็นครั้งคราวตามที่มีผู้สั่งทำนั้น

ส่วนการสร้าง漉ลายที่นิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ การตีลายด้วยไม้ตามเพราะสะดวกและง่ายต่อการทำ โดยเฉพาะ漉ลายดังเดิมที่ยังคงใช้กันอยู่ก็จะทำตามที่บรรพบุรุษถ่ายทอดให้ ซึ่งนอกเหนือจากรรมวิธีที่ทำสืบต่องกันมาแล้ว จะเห็นได้ว่า

ลักษณะของ漉คลายก็มีความงามที่น่าสนใจ ตัวอย่างเช่น ลายคิวนางที่นิยมใช้กันมาก และเห็นว่าควรอนุรักษ์ไว้ จะมีลักษณะของการใช้ลายเส้นที่ซ้ำ ๆ กัน ในจังหวะที่สม่ำเสมอ ดูแล้วเกิดการเคลื่อนไหวและมีการผสมผสานระหว่างรูปและพื้นอย่างกลมกลืน ตรงตามหลักการออกแบบ漉คลายเครื่องปั้นดินเผาอย่างเด่นชัด ซึ่งลักษณะของลายก้านจาก หรือ ก้านมะพร้าวคือ ลายถูกแกะไว้ในแผ่น หรือลายประดิษฐ์อื่น ๆ ก็จะออกแบบในทำนองเดียวกัน ทำให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่รู้จักสังเกตธรรมชาติแล้วนำมาประยุกต์ให้เกิดเป็น漉คลายได้อย่างสวยงาม

## 1.2 ประโยชน์ใช้สอย

ลักษณะการใช้งานในส่วนของภาชนะต่าง ๆ นั้นจะเป็นไปตามกระแสของสังคม จากผลการวิจัยจึงพบว่าการนำหม้อดินมาใช้ต้มยาสมุนไพรตามหน้าที่เดิมมีปริมาณสูงสุด เพราะสังคมไทยในปัจจุบันเริ่มเห็นคุณค่าของการรักษาโรคด้วยยาแบบแผนโบราณมากขึ้น ควบคู่ไปกับการเห็นคุณค่าของความงาม โดยการนำภาชนะต่าง ๆ มาดัดแปลงการใช้งานให้เป็นเครื่องประดับตกแต่งห้องสองแนวทาง คือ การคงไว้ซึ่งประโยชน์ของการใช้งานแบบเดิม และการปรับหน้าที่การใช้งานให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

## 2. การพัฒนา

การพัฒนาการปั้นหม้อดินสถาปัตยกรรมอีกแนวทางหนึ่งที่มีความจำเป็น ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลข้อดีข้อเสียของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม เห็นด้วยกับการพัฒนาด้านค่าง ๆ ดังนี้

### 2.1 ด้านรูปแบบ

การพัฒnarูปแบบหม้อดินสถาปัตยกรรมจะต้องพัฒนาทั้งด้านรูปร่าง - รูปทรง ด้านขนาด และด้าน漉คลาย ให้มีความประสานกลมกลืนกันตามหลักของการออกแบบ โดยต้องไม่ลืมถึงการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เดิมอย่างด้วย และรูปแบบที่พัฒนาขึ้นใหม่ต้องเป็นรูปแบบที่ชาวบ้านสามารถทำเองได้เป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีส่วนประกอบอื่นเพียงเล็กน้อย ที่ต้องว่าจ้างหรือซื้อจากแหล่งอื่น ซึ่งควรเป็นไปตามหลักการพัฒนาในยุคปัจจุบันที่เน้นการพัฒนาอิสระเป็นหลัก ดังนั้น รูปแบบทั้ง 8 แบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จึงเน้นการคงไว้ซึ่งรูปแบบเดิมส่วนหนึ่ง ประกอบกับรูปแบบที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ โดยคำนึงถึงความเรียบง่าย

## และกรรมวิธีที่ไม่ยุ่งยากมากนัก

### 2.2 ด้านประโภชน์ใช้สอย

**การพัฒนาที่ดีจะต้องพัฒนาค้านรูปแบบและประโภชน์ใช้สอยควบคู่กันไป โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบัน การเลือกใช้ภาชนะต่าง ๆ นอกเหนือจากผู้ซื้อจะพิจารณาถึงความงามแล้ว ก็มักจะคำนึงถึงประโภชน์ใช้สอยที่หลากหลายเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจ ดังนี้ จากรูปแบบหน้าดินทั้ง 4 รูปแบบที่ใช้ประโภชน์ดังเดิม จึงต้องมีการปรับปรุงลักษณะการใช้งานให้หลากหลายประกอบกับการคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ เพื่อให้มีตลาดรองรับมากขึ้นนั่นเอง**

### 3. ปัญหาและอุปสรรค

ในประเด็นของปัญหาและอุปสรรคจะเห็นว่าผลจากการวิจัยของสุภาคัย อิน-ทองคง (2524 : หน้า 159 - 160) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การผลิตเครื่องปั้นสหิงหม้อลดลงนั้น มีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกมีการกระจายของสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การขาดการเอาใจใส่ของผู้เกี่ยวข้อง และปัจจัยภายในมีการขาดผู้ช่วยเหลือแรงงาน ราคายอดตกต่ำ เนื่องจากปัจจัยภายนอก ขาดพาหนะ ขนส่ง และความชราภาพของผู้ประกอบการเอง ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ก็มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการเอาใจใส่ของผู้เกี่ยวข้องที่มองข้ามความสำคัญของงานหัตถกรรมด้านนี้ จึงไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ แทรกซ้อน ซึ่งมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาแหล่งวัสดุดิน ซึ่งในปัจจุบันกล้ายเป็นการคำนึงถึงผลประโยชน์มากกว่าการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ควรให้การสนับสนุนเพื่อจะได้อนุรักษ์ไว้สืบไป ปัญหาแรงงานที่ผู้ประกอบการไม่สามารถดูแลค่านิยมของสังคมได้ ปัญหาทุนอุดหนุนกู้ยืม ปัญหาพื้นที่การผลิตและการตลาด หรือ ปัญหาการให้คำแนะนำด้านการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการ เป็นต้น

### ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยครั้งนี้พบว่า สาเหตุที่การปั้นหม้อดินบ้านสหิงหม้อมีจำนวนผู้ประกอบการลดลงน้อยลง ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ การสร้างรูปแบบหน้าดินขึ้นใหม่ เป็นเพียงแนวทางหนึ่งเท่านั้นที่พอจะแก้ปัญหาได้บ้าง แต่หากไม่มีหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าไปดำเนินการที่ประสานงานด้านการจัดการ หรือให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

อาชีพการปืนหม้อของชาวสหงัมก็คงจะสูญหายไปในที่สุด ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ควรมีการสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้

1. จัดอบรมเยาวชนให้เห็นถึงคุณค่าของอาชีพการปืนหม้อดินบ้านสหงัมพร้อมทั้งฝึกการปฏิบัติเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้
2. จัดอบรมผู้ประกอบการเพื่อเสริมความรู้ด้านวิธีการ รูปแบบและการจัดการ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
3. จัดหาทุนกู้ยืมให้แก่ผู้สนใจที่จะยศอาชีพการปืนหม้อดิน ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ
4. ดำเนินการกำหนดเขตแหล่งวัตถุคิบที่ชัดเจนและเพียงพอเพื่อที่จะได้ไม่เป็น ปัญหา กับผู้ประกอบการต่อไป
5. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้รู้จักและเห็นคุณค่าของการปืน- หม้อบ้านสหงัมอย่างกว้างขวาง